# PERMISIVITATE ALOGLOTĂ ȘI CONSECINȚELE SALE ASUPRA CODURILOR LINGVISTICE FOLOSITE ÎN COMPANIILE COMERCIALE DE LA SIBIU ȘI BRAȘOV

ALOGLOTTAL TOLERANCE AND ITS CONSEQUENCES ON THE LINGUISTIC CODES USED WITHIN THE TRADE COMPANIES OF SIBIU AND BRAȘOV

*(Abstract)*

The aim of the present article is to demonstrate the existence of a multi-lingual code based on Romanian used or wishfully conceived in order to be used in the 18th century commercial company based in Sibiu whose members were traditionally considered to be Greek-speaking. The massive membership by Vlachs who were obviously speaking a Romanian dialect, seems to have had an impact on this code as it had on its Greek counter-part older by at least one century.

**Keywords**: multi-lingual code, aloglottal tolerance, pidgin.

Se poate spune că activitatea companiilor comerciale de la Sibiu (înființată în 1639) și Brașov (1678) (în fapt cele care au reușit să supraviețuiască; au mai existat încercări, una fiind cea de la Caransebeș, cu o viață extrem de scurtă) este destul de bine cunoscută istoriografiei naționale.

Începute probabil cu Nicolae Iorga, studiile dedicate acestor companii de negustori au reținut atenția multor istorici și istorici ai dreptului, dar aproape deloc pe aceea a lingviștilor, mai ales pentru că majoritatea documentelor păstrate sunt redactate preponderant în greacă (numărul pare a atinge cifra de 200000), mai puțin în română, și germană.

Din 1787, anul înființării unei biserici separate a companiștilor de la Brașov, datează un document care cere ca liturghia ortodoxă din acea biserică să se

**BDD-V4251 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:06:30 UTC)**

facă în „valahă", iar preotul să fie „valah" (sau vlah). Până atunci companiștii ortodocși foloseau biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului .

Numărul exact al membrilor celor două companii e greu des estimat, în diverse perioade au existat creșteri sau scăderi. În compania de la Sibiu par să fi existat puțini comercianți greci-membri în comparație cu cei care nu erau membri. Astfel, în cea de-a doua jumătate a secolului al XVII-lea, compania avea 60 de membri, în întreaga Transilvanie existând 400 de greci comercianți. Numărul membrilor companiei de la Brașov a variat foarte mult atingând la sfârșitul sec. al XVIII-lea 494 de membri. Fiind mai mare, compania de la Brașov a numărat printre membrii săi comercianți din Imperiul Otoman, dar și din Țara Românească, Transilvania și Moldova. Mulți companiști provenau din București, unii fiind ortodocși (bulgari, români, sârbi) iar alții evrei, albanezi și armeni.

Membrii companiilor de la Sibiu și Brașov se trăgeau mai ales din: Arbănași, Melnic, Ioanina, Kozani, Serres, Plovdiv, Constantinopole, Salonic, Trapezunt, Târnovo, Sinope, Nicopole, chiar Chios și Creta.

Principalele itinerarii continentale ale comercianților porneau de la Salonic și se îndreptau spre Transilvania. Erau în principal trei: primul și nu prea frecventat trecea prin Bosnia, al doilea urma itinerariul Serres–Melnic–Sofia–Vidin–Orșova–Pesta–Vie-na, iar cel de-al treilea mergea pe valea râului Strimon, trecea prin orașele Sofia și Niș, ajungând la Belgrad.

Cei mai mulți comercianți ai companiilor de la Sibiu și Brașov veneau în primii ani după alcătuirea companiilor singuri, fără familii, iar mai târziu, prin privilegiul din 1777 al Mariei Terezia, au fost obligați să-și aducă și familiile din Imperiul Otoman și să le așeze în Transilvania. Companiștii se împărțeau în două categorii: în cea dintâi erau cuprinși cei care locuiau permanent în Transilvania făcând acolo un comerț intern, în cea de a doua erau cuprinși comercianții itineranți care își vindeau mărfurile la târguri, întorcându-se apoi în regiunile lor de baștină.

Din punctul de vedere al limbii grecești folosite în compania de la Sibiu, situația a beneficiat de un studiu amănunțit (v. Dascălu 2013), care concluzionează cum că practic codul inițial grecesc, vehicol de comunicare verbală și scrisă a companiștilor, se schimba într-o variantă comparabilă cu alte câteva astfel de variante teritoriale ale aceleiași limbi de bază.

Noua varietate (în care exista o gradație ierarhică a predominației codurilor cu care se făcea schimb) s-ar fi creat datorită identificării instinctive (datorate unui filon intercomprehensiv susținut de configurația latină imprimată limbii grecești în perioada bizantină, și de capacitatea empatică a vorbitorilor dialectului aromân) și stăpânirii minimului fundament comun al limbilor aflate în contact (respectiv greaca, germana, româna – în care e inclus dialectul aromânesc, italiana, turca, maghiara etc.), fluenței în mai multe coduri lingvistice în mod simultan, precum și toleranței maxime față de manifestarea liberă a fenomenelor de interferență. Rezultatul ar fi subsumabil fenomenului

**BDD-V4251 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:06:30 UTC)**

pidgin și ar fi o rezultantă comună a multiligvismului balcanic și a celui similar din Transilvania.

Am selectat dintre lexemele românești din dacoromână regăsite în acel cod doar termenii recurenți și în alte texte redactate în limba greacă „nealterată", folosită în diverse contexte în Principatele Române (v. Chisacof Brad 2011): η κάμαρα (camera), τα τζωκόια (ciocoii), ο κλουτζιάρης (clucer), η Κούρτη (curte, curtea domnească), γράνιτζα (graniță), ζουδέτζον (județ), η όκνα (ocnă), το πλάϊ (plai), η τζάρα (Țara Românească), ο βατάφος (vătaf), ο βεκήλης (vechil).

Dintre lexemele de origine aromână se disting forme generice și flexionare: απάργιασα (apărgisescu–am abandonat), αληκήαν (alikire–asociere), η/το μπουσλουγιάλα (bușulu–bătaie de cap), μπούτηαν (–bute), κάστρον(– castru, cetate), κεδέρι (cădeare), τζουρόννικα (ciuruke–putrede), κονποβέλονα (comboli–caș), αλλίκον (alică–haină), η τζόχα (–manta de lână), το νάρκι (narke–preț fix), αι αλσίδες (alsidă–lanțuri), ξυστρία το μπούνδι (xistrie și bundă-țesală pentru blană), η ούβια (uvghi–tiv), το πρόκι (–proacă, cuișor), πάντλικα (–panglică), πόνγζι (ponči–punci), ταζετικόν (tazetku–proaspăt), η τζάλα (țal–soție), η ουνία (ună–uniunea), ουταράς (–utraie, șnur), το ζούνι (–zuniță, cingătoare).

Un text de foarte mari dimensiuni (aproximativ 900 de pagini contemporane), având conținut medical datând cu începere din 1760 și până în deceniul al nouălea al secolului al XVIII-lea are legătură cu compania de la Sibiu în sensul că unul dintre autorii lui activa în cadrul ei. Este vorba despre Ioan Adam, născut în la Arvanitohori (după alte surse la Moscopole) și educat la colegiul de la Aiud (practic universitatea Transilvaniei până la mutarea în 1859 la Cluj). Ediția pe care am alcătuit-o acestui text ne-a prilejuit pe lângă multe alte revelații neimportatnte aici, și pe aceea că o serie de fenomene observate independent până la alcătuirea definitivă a ediției, ne gândim la inserarea ubicuă a unor lexeme aloglote, era perfect intenționată și viza transformarea limbii române într-un instrument vehicular pentru membrii companiei și foarte probabil pentru un public mult mai larg.

Româna era îmbogățită cu multe elemente intra-dialectale din diverse graiuri și anume:

a) din cel transilvănean:

**betegos**, adj. 'bolnăvicios': *dar şi cei din mătcile muierilor ce să suie în sus, aburii putrezi şi* ***betegoşi*** (MD I: 170$^{v}$).
**cicir**, s.n. 'borș': *udând pâinea în ţiciri şi obicinuindu-să cu acest* ***cicir*** (MD I: 126$^{v}$).
**ciorăi**, **a** ~, vb. 'a chiorăi': *atunci bolnavul simte mai vârtos ca o întindere în pântecele lui, carele să umflă şi ţiuieşte şi* ***ciorăiaşte*** *tare* (MD I: 186$^{r}$).
**covaci**, s.m. 'fierar': *lucrează fierarii ádică* ***covacii*** (MD I: 159$^{r}$); inexistent în MD II.

BDD-V4251 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:06:30 UTC)

**crastavete**, s.m (MD I: 29$^{v}$, 30$^{r}$, 91$^{v}$, 144$^{v}$): *zeama de **crastavete** sălbatăc cu amestecat şi cu chiclaminu şi cu praf scoate* (MD I: 30$^{r}$); *frunzele de **crastaveate** sălbatec* (MD II: 141$^{r}$).
**fărtal**, s.n. 'unitate de măsură': *un **fărtal** de ceară spălat de zeace ori în apă reace* (MD II: 82$^{r}$).
**îmbucătoriță**, s.f. 'îmbucătură': *sau să ude într-însul vreo **îmbucătoriţă** să mănânce* (MD I: 51$^{r}$).
**înghimpa**, **a ~**, vb. 'a împunge': *când să pogoară şi curge prin zgău oarecare materie iute şi rozătoare Corrosiva materia şi face rănirea. ... că o împunge şi o **înghimpă**... şi puroi împuțite ... între creaştet* (MD II: 139$^{r}$).
**închicinea**, adj. 'diminuat' (magh. *kicsi*), 'mic': *tuse **închicinea*** (MD I: 97$^{r}$).
**învitător**, adj. 'care invită': *lipsesc dar puterile ceale **învitătoare** ori pentru vreo slăbiciune a vinelor, sau pentru multa încălecare* (MD II: 85$^{v}$).
**lepedeu**, s.n. 'acoperământ': *sau să-l învăleascâ cu un **lepedeu*** (MD II: 180$^{r}$).
**liură**, s.f. 'băutură acră': *legându-le strînsu cu bete late, apoi să le dea vin oţeţit, adică τζιπουράνα, ori **liură** apătos* (MD I: 109$^{r}$); *La început să o fiarbă cu **liură**, adică livefu* (MD I: 109$^{v}$); *ádică fidea cu **liura**, sau fără miele de pâine cu **liură**, ori orez, ori* (MD I: 110$^{r}$).
**livefu**, s.n. 'băutură acră': *la început să o fiarbă cu liură, adică **livefu*** (MD I: 109$^{v}$); *cu bureate muiat în **liveji** sau în apă oțățită* (MD II: 134$^{r}$).
**maramă**, s.f. 'basma': *şi să-i strângă fluierile picioarelor cu **mărămi*** (MD I: 120$^{v}$).
**mânzăli**, **a ~**, vb. 'a suge cu putere ca un mânz': *Vatămă dar şi **mânzălesc** pre cei ce întâmpină, cu muşcarea, şi cu balele* (MD II: 257$^{v}$); *aprins şi ars cu leamne **mânzălite** de salamandra* (MD II: 256$^{r}$).
**moldă**, s.f. 'copaie': *să puie să şază într-o **moldă** sau albie ori într-o putină până la gât şi să -i facă abur* (MD II: 237$^{v}$).
**pătică**, s.f. 'farmacie': *ia de la **pătică** spiriton de pucioasă* (MD I: 95$^{v}$).
**pătică̆rie**, s.f. 'farmacie': *cele acestor asemenea care să facu la **pătică̆rie*** (MD I: 128$^{r}$).
**pișca**, **a ~**, vb. 'a fi iute la gust': *şi atunci nu **pişcă**, ci să întinde şi să umflă stomahul, râgâieşte acru şi sărat, sete nu are. Şi acestea destule pentru pricepe rea pricinii care naşte patimile cele mai de sus* (MD I: 122$^{v}$).
**rezemuș**, s.n. 'sprijin': *la partea aceea şi le izgoneşte, ádică spre **rezemuşul** urechilor* (MD I: 71$^{v}$).
**şmag**, s.n. 'gust': *care mieroase dulce că cu aceste **şmaguri*** (MD I: 128$^{r}$).

Preocuparea pentru îmbogățirea lexicală intra-dialectală reiese și din marcatori meta-lingvistici:

*... Pe dinafară să adaoge la zgău scoțătoare răcoritoare făcute din zeamă de răchită de salcie, de iarba otrăvitoare ce să cheamă vozchiamoz iarba ce o numesc ardeleanii iarbă grasă ...* (MD II: 130$^{r}$)
*care îi zic la Braşov ţiperig* (MD I: 76$^{r}$)

**BDD-V4251 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:06:30 UTC)**

b) din graiul moldovenesc:

**boroghină**, s.f. ‘borhot de prune acre au rămas în cazan’.
**glomozi**, **a se ~**, vb. ‘a se amesteca’[1]: *vinele care se trag prin grebăn să* ***glomozescu*** (MD I f.: 59[r]).
**scârnă**, s.f. ‘murdărie, resturi’: *ca să nu oprească şi* ***scârna*** *cea uscată* (MD I: 160[r]).
**smedrui**, **a ~**, vb. ‘a contamina’: *ca nişte vătămători ce sânt spurcă şi înşişi văzduhul şi înveninează şi aşa* ***zmedruindu-se*** *naşte pierzarea aceasta a ciumei* (MD II f.: 203[v]).

c) din zona Oltenia-Banat:

**adoora**, num. adverbial ‘a doua oară’: *şi iar le mai dă undă* ***adoora*** (MD I: 91[v]) (cf. Vulpe 2004: 284–298).
**os**, s.n. ‘sâmbure’: *să mănânce adeaseori sâmburi de alune şi sâmburi de* ***oase*** *de cireaşe* (MD I: 55[r]); (acelaşi sens există şi în aromână).
**trușie**, s.f. ‘marmeladă’: *doftoriile ce ia să fie mai mult pornitoare de ud şi pă fieştecare zi să mănânce* ***trușie*** (MD I: 57[v]).

Româna era de asemeni îmbogățită cu elemente inter-dialectale:

a) lexeme provenite din dialectul aromânesc cu paradigmă ușor diferită față de dacoromână:

**sânge**, cu formă de pl.: *...şi iaste arătat că omoşorul să vatămă atunci şi... să rănescu şi să putrezescu udându-să din* ***sângiurile*** *cele* (ar. *Sândze*, pl. *sândzuri) crude şi din scursurile care curgu din cap şi acestea sânt semnele sinahului…* (MD I f.: 56[v]).

b) lexeme cu forme ușor diferite față de contrapărțile lor din dacoromână:

**dafn** ‘dafin’: *...Apoi să o speale cu apă fiartă cu coajă de* ***dafn****...* (MD II f.: 147[v]).
**rândurică** ‘rândunea’: *...găinaţi de* ***rândurică*** *mai nainte pân a nu cădea la pământu cu pământu cuibului şi amestecă-o cu oţet…* (MD I f.: 41[v]).
**trandafil** ‘trandafir’: *....Alta fă o turtă de* ***trandafili*** *şi o udă cu vin cald...* (MD II f.: 277[r]); *...şi pune-le toate acestea în cătăva apă de cicoare sau apă de* ***trandafil*** *ca să stea o noapte săs să moaie şi dimineaşa le fierbe şi să stricori bine…* (MD II f.: 126[r]).
**selină** ‘țelină’ (MD I f.: 112[r]).

[1] În DA, s.v. *golomoz*, apare vb. *golomozi* (Ban.) = a vorbi fără înțeles. *Glomozi* în com. Straja, Bucovina = a sfărâma, a amesteca.

BDD-V4251 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:06:30 UTC)

c) lexeme cu forme identice cu dacoromâna dar cu sensuri diferite:

**foale** ‘frunze’: *...tuse şi fă multă lucrare au **foale** de tasiac a tăia şi a scoate flegma cea coaptă şi lipiciosă. Deci fă aşa Stoarce zeama de foi verzi de tutun...* (MD I f.: 100[r]).
**lună** ‘alună’: *fă dintr-însa mici ştuculeaie ca bobul sau ca **lunile** şi le înfăşură împrejur cu ceară...* (MD I f.: 97[r]).
**vad** ‘por’: *…iar să-l întărească cu cele stifoase ca să nu mai cază iar rana şăzutului ce să numeşte elineşte σύριγγξ adică flogera şi latineşte fistula iaste un **vadu** strimtu*[1] *şi adâncu la lungime şi înfăşurat împrejur…* (MD I f.: 160[r]).

d) lexeme inexistente în dacoromână:

**i**, conjunct. adversativă: *tămăduire de greaţă **i** plecate*.
**ori**, s.n. ‘mărgea’: *Pentru **ori** adică lacrăme de cerbu* (MD I: 21[v]).
**otroabe** ‘măruntaie’: *…Adică cărnurile maţelor şi celorlalte **otroabe** şi urmează primejdie de moarte...* (MD I f.: 153[v]). Etimonul său este macedoneanul утроба ‘măruntaie’ (v. Tomici 1986: 617, s.v. *măruntaie*). Este consemnat în dialectul megleno-român.
**şcheto**, adj. ‘simplu’ (MD I).
**tru**, prep.: *ca prin **tru** o stricurătoare* (MD II: 16[v]).

Lexemelor de mai sus li se adaugă o serie de termeni care find preponderent întâlnite în dialectele aromân şi megleno-român sunt comune cu dialectul dacoromân:

**arupe**, **a ~**, vb.: *cu scuipatul **arupe*** (MD I f.: 111[v]).
**colăreţ**, s.n. ‘bucăţele de cocă’; cuvântul care apare şi în dialectul megleno-român (CADE) e folosit în MD cu sensul ‘pastilă’: *Rotiţe adică **colăreze** mici au colăcei rătunzi cu bun miros...* (MD I f.: 76[r]); *...Cu lapte încă ia chimăn ca trei degete ca un grăunte şi miezul smochinii cei sălbatice şi pisând cu lapte mueresc fă **colareţe** şi vârâ în narea care...* (MD I: 82[v]).

Este locul să amintim şi aici ca argument din interiorul textului, marcatorul extra-lingvistic: *Efialtul iaste o patimă de ale capului care să numeşte latineşte inibus şi ungureşte moderet chiomas iar greceşte Μωρά, del cei proşti această patimă. Un doftor ce-l chema Theaminon au numit-o πνιγάλιονα, înecuş adică din înecare, fiindcă bolnavului i să năluceşte ca cum s-ar îneca, **iar în ziua de astăzi unii din rumelioţi o numesc βραχνάν** efialtul să numeşte că cei ce pătimescu li să pare că ar sări cineva asupra lor şi pentru nume destule sunt acestea să-i spunem şi tălmăcirea efialtul...* (MD I f.: 58[v]). Cuvântul este desigur prezent în graiurile sudice[2].

---

[1] Şi adj. *strimtu* are forma din dialectul aromân.

[2] *Colarez* s.m., pl. *colarezi* are şi sensul rar consemnat în sudul României (jud. Dâmbovița, Teleorman, Giurgiu) ‘bucăţică de aluat folosită pt. plămădeală’ (DGS I: 286, s.v. *colarez*).

**BDD-V4251 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:06:30 UTC)**

**gălbenare**, s.f. ‘gălbenuș’: *Deci să cuvin aici toate cîte cu măsură însuflețează capul și înfierbântările sângelui. Adică gălbenare de ou cu apă de trandafil, pusă deasupra moalelui capului ca o glavie* (MD II f.: 277[r]).
**pân**, prep. ‘prin’.
**stărnuta**, **a ~**, vb. ‘a strănuta’: *...să metahirisească cele ce scot flegmă și **stărnutătoare**...*; *...La ceastă patimă iaste bine să obicinuiască bolnavul a trage prafuri **de stărnutat** ca să coboare umeazeala cea cu flegmă...* (MD I: 56[r]).
**tinde**, **a ~**, vb. ‘a întinde’: *...și **să** o **tinzi** pe o pânză ca un plasture...* (MD I f.: 82[r]); *...bine să se facă ca mazărea apoi și sfărâmând acestea bine **tinde**-le pe postav, și i le leagă dasupra buricului și dup ce le vei lega **tinde**-le pe o pânză...* (MD I f.: 154[v]).
**urdinare**, s.f. ‘diaree’: *Iar de s-au întămplatu din zbîrcituri la început să ia curățenie bolnavul și totdeauna să s hrănească cu bucate umede și grase și pornitoare de **urdinare** ca să nu oprească* (MD I f.: 159[v]).

Rezultă, așadar, proveniența pan-românească a lexicului din MD. De remarcat că ocurențele din dialectul aromânesc nu sunt identice cu cele din codul lingvistic „grecesc” al companiilor pentru că textele (scrisori comerciale în cazul grec și text medical în cel românesc) sunt de naturi diferite.

Pentru descrierea bolilor se folosesc toate denumirile cunoscute în limbile aflate în uzul comercianților:

*Pentru συγοπή adică lipsire de putere a simțirilor și a puterilor celor vii și uimire*.

*Efialtul iaste o patimă de ale capului care să numește latinește inibus și ungurește modereț chiomas iar grecește Μωρά* (MD I: 58[v]).

*Un doftor ce-l chema Theaminon au numit-o πνιγάμιονα, înecuș adică din înecare, fiindcă bolnavului i să nălucește ca cum s-ar îneca, iar în ziua de astăzi unii din rumelioți o numesc βραχνάν* (MD I: 58[v]).

*Elinii o numescu catarul, latinii destilationen, ungurii nachia, şi după firea ei alt nimic nu iaste fără numai o pogorâre.* (MD I: 55[r]).

*Ishiada numesc elinii chiar acea prea grea patimă şi dureare* (MD II f.: 110[v]).

*Dar în zioa de astăzi după grecie o numim seliniasmon* (MD I: 34[v]).

*Aceaste umflături și prisosiri de carne ce să nasc mai vârtos la partea dinainte a gâtului și supt bărbie și în alte locuri ale trupului să numesc latinește Strumae et Scofulariae, iar ungurește Golyava et szaca. Iar de grecii de acum și de noi să zic și să numesc guși și ghinduri* (MD II: 212[v]).

*Boala gâtului şi a gâtlejului care înneacă pă omul latineşte să cheamă anghina, ungureşte teorioc ghirec iar elinii o numescu σκάγχη, κυννάγχη και αγχόνην,grecii pă limba proastă αγγχούσα şi înnecare că junghe şi înneacă pe omul cumplit* (MD I: 88[v]).

BDD-V4251 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:06:30 UTC)

*Surparea iaste grea şi ticăloasă la om, să numeaşte greceaşte Σπάσμα şi Κατέβασμα, şi χύσιμον. Iar critenii şi moraiţii frânci îi zic paripa. Iar latineaşte să zice Ramex şi hernia şi ruptura iar ungureaşte tokösseg şi Meg Szakadas* (MD II: 90[r]).

*Aseamenea poţi să faci şi cu buruiana ce să numeaşte greceaşte aizoon <micron>, iar rumâneaşte iarbă grasă, şi latineaşte vermicularia, iar turceaşte kaghia kiuru, şi cu alta căriia îi zic Bursa pastoris* (MD II f.: 165[r]).

În recomandarea remediilor (cel mai adeseori plante) se procedează prin consemnarea denumirilor în greacă, turcă, italiană, maghiară:

*Sau din doftorii și băuturi iuți cum iaste savina ce să zice turceaște Kara ilgnișI din altele mai tari* (MD II f.: 139[r]).

*arde scoici şi alte conhiliu de mare cele zic grecii κυρίνους και πορφύρας şi le fă prafu* (MD I: 72[v]).

*să zice italiceaşte antimonio crudo, şi ungureaşte Piskolth, turceaşte, demir bozan sau antimat, iar greceaşte apla să cheamă sidirachi, ádecă fierişor cu care îşi văpsesc muierile sprânceanele* (MD I: 58[v]).

*şi o trebuiescu doftorii la multe doftorii, arăpeşte sandaţihin, turceşte cust* (MD I f.: 84[v]).

Întâlnim schimbări de cod ce trădează o întrebuințare cotidiană a limbii grecești, dublată de un set de interferențe grafice:

*Că de nu-l vei προφταξή pe bolnavul atunci la început la urmă iaste târziu și făr vreme* (MD I f.: 113[r]).

*trage-o afară cu un cleștișor adica cimbistră* (MD I: 92[v]).

Nu e greu de înțeles care e finalitatea acestui demers: aflați în continuă circulație, companiștii ar fi urmat să aibă ghidul la îndemână și în funcție de locul unde s-ar fi aflat în acel moment erau ajutați să-și identifice remediile.

*Şi pentru asurzeală destule sânt acestea tălmăcite din cele elineşti, latineşti, ungureşti iatrosofuri pre limba grecească, şi rumânească, cât ne-au fost putinţa* (MD I: 74[r]).

Spre deosebire de codul grec, codul românesc de redactare, eventual inspirat de o practică diurnă a celuilalt (după cum ne indică folosirea unor segmente lexicale din greacă), este mai nou decât contra-partea greacă cu un secol. El este extrem de îngrijit, îmbogățirea sinonimică este intenționată, introdusă prin marcatori meta-lingvistici, există și aici o gradație ierarhică a predominației codurilor cu care se face schimb care cantitativ începe cu latina (în care se dau rețetele farmaceutice), trece prin greacă, turcă, maghiară și germană. Expresie a fenomenului multiligvistic balcanic și a celui din Transilvania, acest cod pare să fi rămas în mare parte la nivel de deziderat de vreme ce masivul manuscris în care l-am găsit ilustrat nu s-a publicat niciodată.

**BDD-V4251 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:06:30 UTC)**

## SURSE

MD I: Ms. rom. B.A.R. nr. 933.
MD II: Ms. rom. B.A.R. nr. 4841.

## BIBLIOGRAFIE

Chisacof Brad, Lia, 2011, *Româna în secolul fanariot*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de știință.
Dascălu, Loredana, 2013, *Din arhiva companiei negustorilor greci din Sibiu. Texte epistolare grecești*, Iași, ditura Universității „Al.I.Cuza".
Tomici, Mile, 1986, *Dicționar român-macedonean*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
Vulpe, Magdalena, 2004, „Numeralele de tipul *adoară*...", în *Opera lingvistică*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, p. 284–298.

## SIGLE

CADE: O. Densusianu, I.-A. Candrea, *Dicționarul etimologic al limbii române, Elementele latine* (*A–putea*), București, Editura Socec, 1907.
DA: *Dicționarul Limbii Române* (*1906–1944*), ediție anastatică după *Dicționarul limbii române (DA)*, București, Editura Academiei Române, 2010.
DDA: Tache Papahagi, (ed.) Nicoale Saramandu, Manuela Nevaci, *Dicționarul dialectului aromân*, București, Editura Academiei Române, 2013.
DGS I: *Dicţionarul graiurilor dacoromâne sudice*, vol. I (literele A–C), de Ion Ionică, Maria Marin, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha. Coordonator: Maria Marin, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2009.

Lia BRAD CHISACOF
Institutul de Studii Sud-Est Europene al Academiei Române, București

BDD-V4251 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:06:30 UTC)